

1948 apr. 13
Ames. M. Napszava

Árpádhon a térképen

Irta: VASVÁRY ÜDÖN

Amikor megalakult, valami ötven esztendővel ezelőtt Louisiana államban a kis községet "Árpádhon"-nak hívták. Hogy mikor lett belőle Albany, nem tudom, de nem is fontos, mert ugylátszik, ez a sorsa az amerikai magyar nevű telepeknek. Így lett Lyon az iowai New Budából, így változott meg a neve a wisconsini Haraszthyalvának, így tűnt el a georgiai Budapest, bár Wisconsinban még mindig találunk ilyen neveket: Tólna, Balaton, ahol valamikor, több mint száz évvel ezelőtt, dunántúlról odaszakadt első kivándorló svábok éltek. Kossuth neve még tartja magát több helyen is, sőt a Rombauer családról vagy a Koszta Mártonról elnevezett helyek is.

Ha Árpádhon el is vesztette a magyar nevét, magyar jellegét annál kevésbé vesztette el. El lehet mondani róla, hogy ez az egyetlen sikeres magyar település az Egyesült Államokban. (Canadában van több is.) Akik sosem jártak Árpádhonban, mint jómagam is, most élénk és kedves képet alkothatunk magunknak egy illusztrált cikk révén, amely most jelent meg az A. and P. óriási chain üzlet kiadásában megjelenő "Woman's Day" című havi folyóiratban.

Az igen szép kiállítású, 140 oldalas magazin több oldalon írja le az árpádhoni magyarok életét, nagyon szép, sikerült színes képek kíséretében. A cikket C. C. Beall írta, ugyancsak ő festette a kísérő kilenc darab kitűnő vízfestésű színes képet is.

Ugylátszik, a helynek közben Maxwell is volt a neve, de ez is mellékes. Az a fő, hogy több száz magyar család él ott évtizedek óta, akik a földi eper (strawberry) termelés révén nemcsak tisztességes megélhetéshez, hanem nem egy esetben jómódhoz is jutottak. A louisianai földieper termelésnek ez az egyik legfontosabb központja. Akik lenn jártak arrafelé, mind érdekes történetekkel jönnek vissza, valóban kár, hogy ez az értékes magyar telep olyan messzire van a többiek-től.

Az A. and P. magazinját szerezzé be mindenki, akit érdekel a dolog, a cikk az 1948 áprilisi számban jelent meg. A szép színes képek közlik a kis fehér református templom képét, külön Bartus Sándor lelkésszel, aki egy személyben magyar és angol pap, harango-

zó, High School tanító, szövetkezeti könyvelő, Boy Scout vezető, farmerifjúsági vezető, csekkok kiírója, stb. Érdekes kép mutatja be a földieper szürettel kapcsolatos lakomát, magyar ruhás táncosokat az őszi ünnepen, Szanyi bácsit a fehér nadrágjában, hosszuszaru pipájával és derűsen mosolygó ábrázatával és más, a közösség életéből vett jeleneteket.

A cikk azt mondja, hogy ötven esztendővel ezelőtt mentek oda az első magyarok, akik egy fűrésztelep munkást kereső hirdetésére mentek oda. Így van-e, nem tudom bizonyosan, de azt tudom, hogy a telepet egy Zboray Tivadar nevű régi amerikai magyar alapította. Zboray a Zemplén megyei Kolcs-Hosszumezőn született és gör. kath. papnak indult, de közben apja, aki körjegyző volt, meghalt, sok adósságot hagyva maga után. Abbanhagytá tanulmányait és Amerikába jött. Évekig bányákban dolgozott itt, majd Hazeltonban, Pa. üzletet nyitott.

Összekeverült egy magát gróf Esterházy Pálnak nevező emberrel, (akit a legtöbben szélhámosnak tartanak ma is), akivel Kanadába ment, hogy egy vasúttársaság megbízásából magyarokat telepítsenek az akkor még tulságos gyéren

lakott területekre. Allitólalag 25 ezer dollárt kaptak erre a célra. Próbálkozásuk nem is maradt eredmény nélkül, mert akkor alapították Saskatchewan államban a ma is meglévő, sőt nem egy esetben virágzó farmerközösségeket. Ottthon, Kaposvár, Esterházy és Hunok Utja név alatt. Ezek a Hunok utja kivételével, ma is meglévő központok, eleven magyar élettel.

A zordon kanadai éghajlat azonban megtámadta Zboray tüdejét. Ott kellett hagynia az északot és lement délre, az Egyesült Államokba. Egy kis ideig Omahában magyar újsággal bajlódott, majd Louisianába ment és ott alapította meg Árpádhont, a mai Albanyt. Feleségének halála annyira megviselte, hogy eltávozott a vidékről. Mint öreg ember újból megnősült, de ez a felesége is rövidesen elhalt. Az újabb csapás elméjét is megzavarta, kóborló koldus lett belőle s mint ilyen halt meg, állitólalag 1929 feburár 13-án. Vajjon fenn tartották-e emlékét valamilyen formában az árpádhoni magyarok?

